

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри гуманітарних дисциплін і соціальної роботи Васяновича Григорія Петровича на дисертаційне дослідження Мороз Майї Олександрівни «Теоретичні та методичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Дисертаційна робота Майї Мороз є актуальним дослідженням проблем професійної педагогіки. Вона присвячена теоретичним і методичним аспектам професійної підготовки майбутнього вчителя музики в контексті сучасних парадигмальних підходів до освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Таким, безперечно, є компетентнісний підхід до вищої освіти, який зміщує акценти з формального накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку у фахівця здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання та досвід у різних ситуаціях.

Актуальність рецензованої праці визначається: соціальним замовленням; необхідністю реформування системи національної вищої педагогічної освіти у відповідності із законами України «Про освіту», «про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Концепцією художньо-естетичних дисциплін у «Новій українській школі», Концепцією художньо-естетичного виховання учнів, Комплексною програмою художньо-естетичного виховання у закладах загальної середньої освіти та позашкільних навчальних закладах. Особливого значення проблема компетентності майбутніх учителів музики набуває у зв'язку із багатофункціональністю їх професійної діяльності, запровадженням такої навчальної дисципліни як

«Мистецтво». Незважаючи на існування значної кількості праць, в яких висвітлюються проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики, дисертаційне дослідження М. Мороз вперше всебічно і повно, методологічно чітко й глибоко розкриває теоретичні засади та методичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі підготовки в педагогічному коледжі.

Виконана дисертаційна робота спирається на провідні дослідження в галузі професійної підготовки вчителя музики, підпорядкована єдиній логіці і на самодостатньому рівні презентує отримані результати. Отже, констатуємо, що представлене дослідження має теоретичне та практичне значення.

Рецензована дисертаційна робота виконана в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0110U002110).

Натомість зауважимо, що у вступі дисертаційного дослідження авторкою на основі системного аналізу наукової літератури та нормативних документів виокремлено суперечності, які, на її думку, мають місце у теорії і практиці професійної підготовки майбутніх учителів музики. Вважаємо, що було б доцільним більш рельєфно викласти аргументовані положення, як саме вдалося дисертантці розв'язати означені суперечності у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Найістотніші наукові результати, що містяться в дисертації. У результаті проведеного дослідження дисертанткою уперше здійснено цілісне дослідження теоретичних та методологічних основ формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі на основі системного, компетентнісного, особисто-орієнтованого, діяльнісного, полісуб'єктного, аксіологічного, культурологічного та ін. підходів; представлено отримані результати

порівняльно-педагогічного аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду у визначеному напрямі та виявлено тенденції загального й регіонального характеру; розроблено авторську модель, яка охоплює єдність концептуально-цільового, змістово-організаційного, методичного, результативно-прогностичного блоків; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі; спроєктовано систему критеріїв і показників оцінювання рівня досліджуваної компетентності майбутніх педагогів на рівні формування досліджуваного феномену; удосконалено форми та методи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики; зміст навчально-методичного забезпечення процесу фахової підготовки у педагогічному коледжі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації в рецензованій дисертації належним чином обґрунтовані. Цей висновок зроблено на підставі аналізу тексту роботи, автореферату та змісту публікацій здобувача. Методологічну основу дослідження становлять провідні історико-філософські, психолого-педагогічні, мистецькі (культурно-освітні) положення щодо сутності особистості майбутнього вчителя музики та особливостей формування його професійної компетентності; діалектичні загальнонаукові принципи об'єктивності, сутнісного аналізу, концептуальної єдності дослідження, генетичний принцип, принцип неперервної зміни, розвитку досліджуваних явищ тощо; положення системного, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, полісуб'єктного, аксіологічного та ін. підходів; ідеї щодо оптимального поєднання вітчизняних і зарубіжних традицій та інновацій у здійсненні фахової підготовки майбутніх учителів музики у педагогічному коледжі.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених за напрямками філософських та теоретико-методологічних засад розвитку освіти; методології та теорії психології особистості; загальних

основ методології педагогіки вищої школи; провідних засад теорії та методики професійної підготовки майбутніх фахівців; компетентнісно зорієнтованого підходу до освіти в Україні та зарубіжних країнах; сутності професійної компетентності тощо. Наукова праця ґрунтується на самодостатній джерельній базі. У списку використаних джерел 599 найменувань, із них – 22 зарубіжних.

Значення для науки і практики отриманих здобувачем наукових результатів. Основні положення, результати і висновки дослідження можуть бути використані, і реально вже використовуються для подальшої роботи над упровадженням методики формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки; систематизацією досвіду педагогічних коледжів європейських країн з визначенням перспектив його використання у вітчизняній системі освіти; створенням навчально-методичного комплексу, що сприяє ефективному формуванню професійної компетентності студентів спеціальності «Середня освіта. Музичне мистецтво»; розробкою навчального курсу «Методичні основи компетентнісної музично-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музики», навчальних планів, програм, методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників фахових дисциплін для викладачів та студентів спеціальності «Середня освіта. Музичне мистецтво» педагогічних коледжів. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес: комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (довідка про впровадження №01-09/178 від 01.10.2019 р.), комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка про впровадження №8 від 06.05.2020 р.). Відокремленого структурного підрозділу «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка» (довідка про впровадження №9 від 06.05.2020 р.), Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Т. Г. Шевченка (довідка про впровадження № 182 від 21.05.2020 р.), Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу ім.

Олександра Барвінського (довідка про впровадження №99 від 01.04.2020 р.), Луцького педагогічного коледжу, (довідка про впровадження № 148/1 від 17.03.2020 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Вважаємо, що систематизовані й узагальнені положення методологічного та теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми, фактологічний матеріал, джерельна база є цінними для подальших наукових розвідок із педагогіки, мистецької педагогіки, розробки лекційних і практичних занять із навчальних курсів для студентів спеціальності «Середня освіта. Музичне мистецтво».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі чітко визначено мету дослідження, його завдання, об'єкт і предмет, розкрито концепцію і методологічні підходи.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є його перший розділ – «методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів музики» у якому представлено результати аналізу феномену компетентності в контексті сучасної освітньої парадигми; проаналізовано методологічні підходи та принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у педагогічному коледжі; обґрунтована логіка формування досліджуваного феномена з позицій культурологічного, етнопедагогічного та інтегративного підходів.

На особливу увагу заслуговує обґрунтування авторкою значущості етнопедагогічного та інтегративного підходів до формування професійної компетентності майбутніх учителів музики. Доведено, що етнопедагогічний підхід ґрунтується на використанні знань про образи національної культури та етнокультурної вимірності докiлля, етнічних символів українського народу. Екстраполяція змісту визначеного підходу на конкретне навчальне середовище педагогічного коледжу передбачає: залучення традиційного й

інноваційного методичного інструментарію з вокально-хорового навчання; застосування методів, прийомів і засобів української народної педагогіки, передусім, український музичний фольклор і національне музичне мистецтво.

Зауважимо, що у першому розділі (п. 1.2.1) дисертанткою схарактеризовані культурологічний та етнопедагогічний підходи як теоретико-методологічна основи стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Втім, на нашу думку, це важливе положення потребує більш ґрунтовної аргументації.

У другому розділі – «Теоретичні основи фахової підготовки майбутніх учителів музики у педагогічному коледжі» розкрито науковий тезаурус дослідження; проаналізовано фахову підготовку майбутніх учителів як педагогічну проблему; проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід у визначеному напрямі.

Заслуговує на увагу представлене дисертанткою тлумачення «професійна компетентність вчителя музики» як системи професійних та особистісних характеристик і якостей, що ґрунтується на комплексі теоретичних знань, практичних навичок, досвіді в мистецтві (а також психолого-педагогічній сфері), ціннісних орієнтирів особистості, що є показником здатності до творчої інноваційно-педагогічної діяльності на інтегративних та етнокультурологічних засадах.

Акцентуємо на вагомому значенні позиції дисертантки відносно того, що формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, їхньої готовності до музично-педагогічної діяльності, соціальної активності є складовою загальної проблеми розвитку духовності не лише особистості, а й суспільства загалом. Відповідно, професійна компетентність учителя музики визначається дисертанткою як специфічний педагогічний феномен, який складається з інтегрованих і спеціальних фахових компетенцій; вирізняється особливостями музично-педагогічної діяльності, своєрідністю її завдань, перевагою художньо-творчих форм практичної роботи та специфічними

методами мистецького навчання; репрезентує готовність до музико-педагогічної діяльності на основі комплексу музично-педагогічних знань, умінь, навичок і якостей особистості.

Як видно із рецензованої праці, у ході дослідження значна увага приділяється ґрунтовному, цілеспрямованому формуванню освітньо-професійної компетентності майбутніх учителів музики у педагогічному коледжі – галузевому закладі вищої освіти, що здійснює освітню діяльність, пов'язану із здобуттям освітньо-кваліфікаційних ступенів молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) та бакалавра.

Зміст праці засвідчує, що у 2-му розділі праці (п. 2.3) аналізується світовий досвід формування професійної компетентності учителів музики в педагогічному коледжі. Вважаємо, що компаративне дослідження було б більш переконливим, якби авторка подала у вигляді таблиці узагальнені результати порівняльного аналізу особливостей формування професійної компетентності майбутніх фахівців в зарубіжних закладах освіти і на її основі сформулювала рекомендації щодо упровадження позитивного творчого досвіду у практику роботи вітчизняних педагогічних коледжів.

У третьому розділі рецензованого дослідження – «Концептуальні положення формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі» визначено сутність і змістову структуру професійної компетентності майбутніх учителів музики, з'ясовано стан й обґрунтовано критерії, показники та рівні її сформованості; представлено концептуальну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів музики.

У четвертому розділі роботи - «Методичні основи процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі» – обґрунтовано педагогічні умови формування досліджуваної компетентності; змодельовано навчально-методичне забезпечення процесу; представлено методику формування

професійної компетентності майбутніх учителів у ході фахової підготовки в педагогічному коледжі.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики проаналізовано в межах дослідження як науково обґрунтовану систему організації і стимулювання пізнавальної діяльності студентів щодо якісних змін усіх її компонентів, а педагогічні умови – як обставини процесу навчання, які є результатом відбору, конструювання, застосування елементів змісту, форм, методів і засобів навчання та забезпечують ефективність професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу.

З метою реалізації педагогічних умов та впровадження авторської концептуальної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музики укладено та апробовано компетентнісно орієнтований навчально-методичний комплекс фахових дисциплін, який охоплює: навчальні плани (перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ECTS, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю); робочі навчальні програми, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації щодо вивчення фахових навчальних дисциплін, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Як засвідчує дослідження, упровадження методики формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі, передбачало створення підходу. Спираючись на принцип наступності фаз професійної адаптації особистості, дисертантка визначила основні етапи впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у педагогічному коледжі.

Майєю Мороз доведено, що вчитель музики в сучасній колі є практиком-універсалом. Складність його педагогічної діяльності полягає в тому, що за обсягом професійних завдань вона поєднує в собі декілька сфер діяльності: загальнопедагогічну, музично-педагогічну та виконавську. Авторка акцентує

на тому, що професіограма вчителя музики відображає взаємозв'язок основних видів його музично-педагогічної діяльності, завдань, пріоритетних знань, умінь та професійних якостей особистості й визначає мету, зміст і результат підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», кваліфікації 014 (Середня освіта. Музичне мистецтво) «вчитель музики».

Зазначимо, що у цьому розділі (№4), авторкою визначені провідні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, серед яких: інтеграція та оновлення змісту фахової підготовки; використання інтерактивних форм та методів навчання, спрямованих на формування професійної компетентності майбутніх учителів музики; створення інформаційно-освітнього середовища, яке забезпечує формування фахових компетентностей. Вважаємо, що виокремлені умови представлені в тексті дисертації переважно описово-теоретично, на рівні аналізу провідних понять, теоретичних умовиводів та ін.; більш виваженого підходу потребує обґрунтування цих педагогічних умов у реальному процесі фахової підготовки студентів у педагогічному коледжі.

У п'ятому розділі рецензованого дослідження «Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи», авторкою представлено програму і методику експериментального дослідження; проаналізовано результативність та ефективність дослідно-експериментальної роботи; запропоновано прогностичні напрями формування досліджуваної компетентності,

Дисертанткою перевірено ефективність концептуальної моделі шляхом реалізації методики формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі, упровадження якої передбачало три послідовних етапи: 1) інформаційно-теоретичного (збагачено зміст фахової підготовки майбутніх фахівців з урахуванням інтегративного та етнопедагогічного підходів); 2) науково-методичного (вдосконалено інформаційне забезпечення процесу фахової

підготовки майбутніх учителів музики до професійної діяльності засобом створення хмароорієнтованого навчального середовища, організацію контролю якості знань (тематичний, модульний, підсумковий тестовий контроль) та впровадження авторського міждисциплінарного спецкурсу «Методичні основи компетентнісної музично-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музики»); 3) процесуально-діяльнісного (цілеспрямоване формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в ході педагогічної шкільної практики засобами сучасних технологій музичної освіти учнів).

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Зміст, структура та логіка викладу матеріалу в дисертаційній роботі, сформульовані висновки доводять, що дисертантка безсумнівно володіє культурою наукового пошуку й добре обізнана в проблемі, яка досліджується.

Зауважимо, що у дисертаційному дослідженні здійснено глибокий науковий аналіз результатів експериментальної роботи. Натомість для кращого сприйняття поданої інформації доречно було б графічно представити порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту (діаграми, графіки тощо).

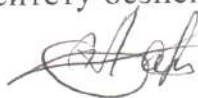
Науково-практичне значення дисертації підтверджується публічним обговоренням результатів на науково-практичних конференціях і семінарах. Основні результати дослідження знайшли відображення у 32 публікаціях, серед яких: 1 одноосібна монографія, 2 авторських навчально-методичних посібники, розділи у 3-х колективних монографіях, 20 статей у провідних наукових фахових виданнях (у тому числі 7 – в іноземних наукових періодичних виданнях), 8 статей апробаційного характеру. Публікації

повністю відображають отримані результати та відповідають змісту дисертації. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають чинним вимогам.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційне дослідження Мороз Майї Олександрівни «Теоретичні та методичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р., а її автор заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор

Г. П. Васянович

Підпис професора Г. П. Васяновича засвідчую:

Учений секретар Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент

Р. В. Лаврецький

12 січня 2021 року

